

Durmuş Hocaoğlu

Laisizm/Laikçilik ve “Kültür Savaşı”: II

Yeniçağ, “Analiz”., 10 Şubat 2008, Pazar., s.09
“Analiz” Sıra No: 622; 2008-013; Şubat-05

YENİÇAĞ

NOT: Resim ve altındaki açıklayıcı yazılar matbû metinde verilmemiş, sitede eklenmiştir D.H..

Bismarck’ın Almanya’da devlet gücü kullanarak “birkısım” vatandaşları üzerine tatbîkate koyduğu ve adını da kendisinin verdiği Kültür Muhârebesi hukukî değil kendi hukukunu kendisi yaratan siyâsî bir fenomendi ve o da şu problemden neş’et etmekte idi: Kültür Savaşı’nın tatbîkat tarihi olan 1871-1890 arası, bütün Avrupa’yı derinden sarsan 1848 ihtilâlleri döneminde başlayıp 1 Eylül 1870 tarihli Sedan Muhârebesi akabinde tamamlanan Alman Birliği’nin oturma dönemidir ve bu da Avrupa ve dünya siyâsetinde git-gide artan ağırlığı ile mütenâsip olarak, Almanya için, ilk defa ve zorlukla kazanılmış olan millî birliğin muhâfazasını çok mühim bir hâle getirmektedir. Bu noktada, Katolik Alman vatandaşlarının durumu, devleti ve millî birliği herşeyin fevkinde addeden Şansölye Prens Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen için ciddî bir problem teşkîl etmekteydi; çünkü, O’na göre Katolik Almanlar millî birlik için potansiyel bir tehdit unsûru demektir. Bu algılamanın sebebi aslında çok gerilere, tâ German-Roma harplerine kadar giderse de konumuz bu değil; kısacası şu: Protestanlığın kalesi olan Almanya için Katolisizm’in kâbesi demek olan Papalık ve Vatikan dâimâ “tehditkâr öteki” olmuştur; hâl böyle olunca, Katoliklerin Vatikan’a sadakâtinin Almanya’ya sadakâtine nisbetle öncelik taşıdığı kanâatindeki Bismarck, bu ‘irrite edici’ vatandaşlarının siyâsî, kültürel ve iktisâdî güçlerini, kısacası içtimâî müessiriyetlerini kırmanın, Almanya’nın istikbâkli için şart olduğuna karar vererek böyle bir tatbîkate girişmiştir.

İmdi: Bismarck’a ve O’nun gibi düşünenlere göre nasıl ki Alman Katolik Kilisesi ve Alman Katolik Merkez partisi birer Papalık ajanı, işbirlikçisi idilerse, benzer şekilde, Katolik Alman vatandaşları da potansiyel bir tehdit ve tehlike kümesi oluşturmaktaydılar; işte, bundan dolayı doğrudan ve açıkça “hedef” seçildiler. Bismarck’ın kendi hâtıralarında da belirttiği üzere, resmî olarak toplam onaltı yıl süren bu çalkantılı dönemde, devlet gücü kullanılarak ve öncelikle kültür kurumlarına yönelindi; “Kültür Savaşı” terimi bundan kinâyedir. Katolik Kilisesi’ni ve Cizvit tarikatını – Katolik Kilisesi’nin hâlâ Luther üzerindeki aforuzu kaldırmadığını ve Cizvitliğin de Protestanlığa karşı mücâdele etmek için kurulmuş, Vatikan’a tâbî bir teşkîlât olduğunu hâtırlayalım - sıkı bir devlet denetimi ve vesâyeti altına alan, Kilise’nin yargı yetkisini yalnız dinî konularla sınırlandıran bu hareket, karşı-tepkilerin şiddetlenmesi üzerine önce yavaşladı, bâzı konularda geri adımlar atıldı ve nihayet 1887’de ise hemen-hemen tamâmiyle iptal edildi. Görünürde geriye, “okullarda devlet kontrolü” ve “nihâh usûlü” gibi pek az şey kalmıştı. Ancak asıl olarak elde edilmek istenen, büyük ölçüde kazanılmıştı: Bir yandan Katolik Kilisesi hemen tamâmiyle gücünden arındırılırken diğer yandan da Devlet-Kilise ayrımında önemli bir

mesafe kat' edilmiş bulunuyordu. Ancak, Kültür Savaşı'nın en büyük te'siri, hiç Őüphesiz, Katolik vatandaşların cemiyet içindeki konularının çok sarsılmış, itimâi ve kültürel hayat içerisinde alt sıralara itilmiş olmasıydı. Savaş resmen belirli bir nesli etkilemiş gibi görünse de, bu, aldatıcıdır; ondan sonraki bütün nesiller boyunca bu etki asla tam olarak silinememiş, o tarihten sonra Katolik Almanlar hiçbir zaman Protestanlar kadar müessir olamamışlar, hep "ikinci" statüde kalmışlardır.

Bu sonuç, o tarihten sonra, bir ülkede Devlet gücü kullanılarak toplumun bâzı kesimlerinin nnn kesilmesi sretiyle etkisinin azaltılması, yâni **Kültürel ve Sosyal Gecikme**'ye mâruz bırakılması ve diğerk bazı kesimlerinin nnn açılması için girişilen bütün hareketler için de kullanılır olmuştur. Nitekim, meselâ, Fransa'da 1572'den önce nüfusun yaklaşık yüzde otuzunu oluştururken yüzde e düşüren ve Saint-Barthélemy Katliâmı ile gelişen, uzunca bir tarihi kapsayan hâdiseler bir Kültür Savaşı'dır. Kezâ, söz gelimi, Amerika'da zencilere yönelik resmî ve gayri resmî "ikincileştirme" ve "sosyal ve kültürel geciktirme" politikaları da.

*

İşte, Dil ve Kültür dersimde daha mufassalan ele aldığım ve birkaç hafta önceki imtihan da çocuklara ter döktüren ve daha farklı da olsa, řu ânda bizim içinde yaşamakta olduğumuz çalkantı da bu: **Kültür Savaşı**.

Sedan muhârebesinden sonra, galip şansölye Bismarck ve mağlp İmparator III. Napoléon birlikte. Bismarck için bundan sonra sıra, içerideki "potansiyel" düşmanın pasifize edilmesine gelecektir.

Bu resmin indirildiđi "Wikimedia Commons"ın sitesinde gösterilen kaynak: "Bismarck. Des eisernen Kanzlers Leben in annâhernd 200 seltenen Bildern nebst einer Einführung. Herausgegeben von Walter Stein. Im Jahre des 100. Geburtstags Bismarcks und des grořen Krieges 1915. Hermann Montanus, Verlagsbuchhandlung Siegen und Leipzig."

URL: [http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:BismarckundNapoleonIII.jpg]